

SØREN KIERKEGAARD
[Ο ΚΑΤΑΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ]

ΑΝΘΟΛΟΓΗΣΗ-ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΚΩΣΤΑΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ

ΚΕΔΡΟΣ

Søren Kierkegaard [Ο κατάσκοπος του Θεού]

ISBN 978-960-04-4889-4

Ανθολόγηση-Μετάφραση: Κώστας Νησιώτης
Υπεύθυνη Τμήματος Επιμέλειας-Διόρθωσης: Μαρία Σπανάκη
Επιμέλεια-διόρθωση: Άννα Βλαχοδήμου
Ηλεκτρονική σελιδοποίηση-διόρθωση: Νικολέττα Δουλάμη

© Για την έκδοση στα ελληνικά, Εκδόσεις Κέδρος Α.Ε., 2018

Κέδρος Εκδοτική Α.Ε.

Γ. Γενναδίου 3

Αθήνα 106 78

τηλ. 210 38 09 712-14 • φαξ 210 33 02 655

www.kedros.gr • www.facebook.com/kedros.gr

e-mail: books@kedros.gr

Από τα γραπτά των φοιτητικών του χρόνων

Αποσπάσματα από την πρώτη διάλεξη του Κίρκεγκωρ
στη Φοιτητική Ένωση του Πανεπιστημίου της Κοπεγχάγης
(28 Νοεμβρίου 1835)

Η δημοσιογραφική λογοτεχνία μας Μια σπουδή της φύσης στο φως της μεσημβρίας

Έχουν τον λόγο τους οι καλλιτέχνες που δεν ζωγραφίζουν ένα τοπίο στο φως της μεσημβρίας, αλλά προτιμούν το φως της πρωίας. Η μοναδική συγκίνηση που προκαλεί η θέα, οι πληθωρικές εναλλαγές φωτός και σκιάς ευνοούν μια ολοκληρωμένη εντύπωση, κατά την οποία κανένα σημείο δεν θέλει να ξεχωρίσει από το σύνολο, έστω και αν για μια στιγμή τραβήξει την προσοχή μας. Κάτι ανάλογο συμβαίνει στη σφαίρα των ιδεών. Θέλουμε να διατηρήσουμε την κοσμοϊστορική ιδέα όπως εμφανίστηκε στην αρχική της μορφή. Θέλουμε να έρθουν προσκυνητές από Ανατολή και Δύση να τη δοξάσουν στα σπάργανά της – μια πολύ ποιητική σκέψη. Όμως, όπως εκείνοι που διανύουν το όψιμο φθινόπωρο της ζωής τους βλέπουν ένα μπουμπούκι και φαντάζονται τους ανθούς που η ζωή τους αρνήθηκε, ο άνθρωπος που βλέπει τον σπόρο ελπίζει και φαντάζεται το μεγάλο δέντρο. Το αν οι ελπίδες του θα αποδειχθούν φρούδες, αυτό θα το κρίνει ο χρόνος, ωστόσο η σκέψη οφείλει να επικεντρωθεί στο χειροπιαστό και να το εξετάσει προσεκτικά στο φως της μεσημβρίας. Και αν διακρίνει κάποια παγωνιά, όλοι ξέρουν ότι λίγη παγωνιά δεν βλάπτει τον σπόρο του χειμώνα, που, αντίθετα από τον σπόρο της άνοιξης, δεν βιάζεται να ανθίσει, να γίνει καρπός και να θεριστεί.

Γενικά, είμαι της άποψης ότι ωφελεί κάθε ζωντανό πλάσμα αλλά και τον ίδιο τον άνθρωπο να σταματά και να επιθεωρεί τον τροχό της εξέλιξης

του, να βλέπει την απόσταση που έχει διανύσει, και να τον καθαρίζει από τη σκόνη και τον ρύπο που έχει μαζέψει στην πορεία ώστε να μην τον επιβραδύνουν. Μολονότι επικροτώ θερμά τη σκέψη πριν από τη δράση, καθώς εστιάζει στις ενέργειες που θα αναλώνονταν άσκοπα, επικρίνω εξίσου θερμά τη φαντασία που με το πρόσχημα της σκέψης ανατρέχει στο παρελθόν για να εκθειάσει κατορθώματα, καθώς αυτό εμποδίζει τη δράση. Σε εμψυχώνει να γνωρίζεις τι έχεις πετύχει, αλλά δεν πρέπει να το υπερθεματίζεις γιατί εγκλωβίζεσαι σε φαντασιώσεις.

Αν και διαφωνώ με τους θεούς που από τον θρόνο της αιώνιας γαλήνης μειδιούν με τις φιλονικίες μας, χαίρομαι, πρώτον, που οι άνθρωποι δεν ζουν με τα ζώα, αλλά κτίζουν σπίτια για να ζουν με τους ανθρώπους, και, δεύτερον, γιατί πέρασε η εποχή εκείνων που κουβέντιαζαν με τους ουρανόους από το πρωί έως το βράδυ, αδιαφορώντας αν το διπλανό σπίτι είχε πιάσει φωτιά, παρά μόνο άγγιζαν τον τοίχο για να διαπιστώσουν αν ήταν ζεστός. Ωστόσο διαφωνώ με τον τρόπο που η εποχή, στην αξιόπαινη προσπάθεια να ενώσει τους ανθρώπους πάνω από μικροαστικές νοοτροπίες και συναισθηματισμούς, κρίνει αγνοώντας τις διαβαθμίσεις της ζωής που δεν έχει διασαφηνίσει ακόμη τα πιστεύω της, καθώς αυτό συμβαίνει πολύ αργότερα.

[...]

Την εποχή μας διακατέχει μια έντονη τάση για μορφή. Είναι αυτή ακριβώς η τάση που μας ωθεί να αγνοούμε τη χαρά του αυθόρμητου στην καθημερινή ζωή και να αναζητάμε τη συμμετρική ομορφιά, να προτιμάμε τις συμβατικές από τις ειλικρινείς κοινωνικές σχέσεις. Είναι αυτή ακριβώς η τάση που παρακινεί την οξύνοια των φιλοσόφων για κατασκευή συστημάτων και τον Ροβεσπιέρο για την εφαρμογή τους με τη βοήθεια της καρμανιόλας. Η τάση για μορφή, που διακρίνουμε στους ανάριους στίχους των ποιητών μας και στη μουσική του Ωμπέρ, είναι η τάση που προκαλεί τις επαναστάσεις στον κόσμο της πολιτικής. Σαφώς και συμφωνώ με την προσκόλλησή μας στη μορφή ως το μέσο που μας παρέχει την ιδέα, αρκεί να θυμόμαστε ότι είναι η ιδέα που προσδιορίζει τη μορφή και όχι η μορφή που προσδιορίζει την ιδέα. Ας μην ξεχνάμε ότι η ζωή

δεν είναι κάτι αφηρημένο αλλά κάτι εξαιρετικά μοναδικό. Ας μην ξεχνάμε ότι για την ποιητική ιδιοφυΐα μορφή είναι ο τρόπος με τον οποίο η ιδέα έρχεται στον κόσμο και ότι το χρέος της σκέψης είναι να ερευνήσει κατά πόσο η ιδέα έχει βρει τη μορφή που της ταιριάζει. Τέλος, ας μην ξεχνάμε ότι η ζωή δεν αποκτάται μέσα από τη μορφή, αλλά η μορφή αποκτάται μέσα από τη ζωή.

[...]

Μια ακόμα υπεράσπιση των ικανοτήτων της γυναίκας¹⁴

Πολλοί σχολιάζουν τις κυρίες που επιδιώκουν να μορφωθούν τόσο σε θεωρητικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο. Ακόμα και τούτη η εφημερίδα έχει ειρωνευτεί σε προηγούμενο φύλλο της¹⁵ την ακαδημαϊκή μόρφωση που παρέχουν στη γυναίκα οι διαλέξεις. Γιατί; Από αρχαιστάτων χρόνων η ιστορία έχει αναγνωρίσει τις ικανότητες της γυναίκας. Δεν έχει προλάβει να δημιουργηθεί ο άντρας και η Εύα προσηλώνεται στη φιλοσοφική διάλεξη του όφεως, αντιλαμβάνεται τη σπουδαιότητά της και βγάζει πορίσματα τα οποία εφαρμόζει άμεσα.

Αυτή την έφεση για πορίσματα και δίψα για μάθηση αντιλήφθηκε η Ανατολή και περιόρισε τη γυναίκα στον γυναικωνίτη. Από δίψα για μάθηση επισκεπτόταν ο περιστασιακός ταξιδιώτης αυτά τα ιερά άσυλα όπου

14. Τον Δεκέμβριο του 1834 ο Κίρκεγκωρ, δευτεροετής φοιτητής της Θεολογικής Σχολής, υποβάλλει στη λογοτεχνική εφημερίδα *Kjøbenhavn's flygende Post* (δίσεβδομαδιαία καλλιτεχνική εφημερίδα της Κοπεγχάγης στην οποία δημοσιεύουν όλοι οι ανερχόμενοι λογοτέχνες της Δανίας) το άρθρο «Μια ακόμα υπεράσπιση των ικανοτήτων της γυναίκας». Το κείμενο, το οποίο ο Κίρκεγκωρ υπογράφει ως Α., δημοσιεύεται στις 17 Δεκεμβρίου. Το Α. εγκαινιάζει μια σειρά από σκωπτικές και σκόπιμες ψευδωνυμίες που θα σηματοδοτήσει δεκατέσσερα χρόνια συγγραφικής πορείας. Το άρθρο, ανάλαφρο σε περιεχόμενο αλλά πλούσιο σε πνεύμα, αποσπά την προσοχή του Χάιμπεργκ, του εκδότη της εφημερίδας, ο οποίος εντάσσει τον νεαρό σπουδαστή στον Κύκλο των Γραμμάτων της Κοπεγχάγης.

15. Το άρθρο του συμφοιτητή και φίλου P. E. Lind, στο φύλλο 33 (4 Δεκεμβρίου 1834).

οι γυναίκες περιφέρονταν τυλιγμένες σε πέπλα μην τυχόν και διατάρασσε κανείς τον ειρμό της σκέψης τους. Ωστόσο δεν είχαν όλες αποτραβηχτεί από τα εγκόσμια για να στοχαστούν αφηρημένα νοήματα. Οι περισσότερες προσπάθησαν να αποδείξουν την ικανότητά τους στην κοινωνία. Η γυναίκα είναι τόσο προικισμένος ρήτορας, που με τους λόγους της στην κρεβατοκάμαρα έχει γράψει ιστορία. Ας αναλογιστούμε την Ξανθίππη ως υπόδειγμα θηλυκής ευγλωττίας και ιδρύτρια μιας σχολής που έχει φτάσει έως τις μέρες μας, ενώ η σχολή του Σωκράτη έχει πάψει να υπάρχει εδώ και αιώνες. Ο χριστιανισμός απαγόρευε στις γυναίκες να μιλούν δημόσια, τους επέτρεπε όμως να ασκούν την ευγλωττία τους στην οικιακή αρένα. Οι ραβίνοι απαγόρευαν στις γυναίκες να εκφέρουν γνώμη, γιατί φοβόνταν το πνεύμα τους. Αδιαφιλονίκητη απόδειξη της βαθιάς διαίσθησης που έχει η γυναίκα για τα μυστικά της φύσης είναι οι αναρίθμητες μάγισσες που καταδικάστηκαν τον Μεσαίωνα.

Εντούτοις χρειάστηκε να περάσουν πολλοί αιώνες προκειμένου τα χαρίσματα της γυναίκας να βρουν την αποδοχή που τους αρμόζει. Αυτό έμελλε να συμβεί στη Γαλλία, και συγκεκριμένα στο πλαίσιο των εξής ιστορικών γεγονότων: κατά τη Γαλλική Επανάσταση που η Γαλλική Δημοκρατία απεικονίστηκε με την αλληγορική μορφή της γυναίκας και την περίοδο που οι οπαδοί του Σαιν Σιμόν αναγνώρισαν τη γυναίκα ως ίση με τον άντρα. Επιπλέον, το ότι άντρας δεν νίκησε ποτέ γυναίκα σε διαφωνία – η γυναικεία διαλεκτική έχει αποστομώσει χιλιάδες αντιπάλους – επιβεβαιώνει τη διανοητική ανωτερότητα των γυναικών σε όλους τους κλάδους του πνεύματος. Ίσως αυτός είναι ο λόγος που οι αίθουσες αιτήσεων των κρατικών ιδρυμάτων είναι γεμάτες διορατικές και ευρηματικές παντρεμένες κυρίες.

Υποδείγματα εξαιρετικής ικανότητας αποτελούν και οι κυρίες της εποχής μας. Μας καταπλήσσουν με θεατρικά έργα, ένα εκ των οποίων προκαλεί αίσθηση με τις ευφυείς αντιπαραθέσεις του¹⁶. Μια άλλη κυρία

16. Αναφέρεται στο θεατρικό που έγραψε η μητέρα του εκδότη, Thomasine Gyllembourg-Ehrensward, έργα της οποίας είχε εγκωμιάσει ο Κίρκεγκωρ.

απέδειξε πρόσφατα την αθανασία της ψυχής σε ένα βιβλίο που μαζί με το βιβλίο μαγειρικής της Κριστιάνας Ρόζεν έχουν κατορθώσει να κρατήσουν πολλές ψυχές στη ζωή. Οι γυναίκες φαίνεται να βαδίζουν ολοταχώς προς τον υψηλό σκοπό τους. Στη λογοτεχνία γράφουν και δημοσιεύουν κριτικές. Στην ιατρική το Υπουργείο Υγείας τούς δίνει την ευλογία του για να θεραπεύσουν την πιτυρίαση. Στην τέχνη καταπιάνονται με τα πιο αιθέρια θέματα: ζωγραφίζουν πίνακες με υπερφυσικά όντα και πείθουν τους συζύγους τους να τα προωθήσουν. Στη ραπτική ανακάλυψαν πώς να φτιάχνουν γάντια από κάλτσες. Παρακολουθούν κάθε εξέλιξη της ιστορίας, σχολιάζουν και τις πιο ασήμαντες δημοσιεύσεις. Στα περιοδικά μόδας μελετούν το πνεύμα της εποχής.

Δεν μένει παρά να ευχαριστήσω εσάς, τους διαπρεπείς λογοτέχνες, που βοηθώντας την αναρρίχησή μας στις κορυφές της γνώσης δεν ξεχνάτε το άλλο φύλλο. Τι υπέροχο να βλέπεις τον κύριο που θέλει να βοηθήσει τις κυρίες να επεκτείνει τον φιλανθρωπικό ενθουσιασμό του σε όλους¹⁷. Αδημονώ να φτάσει η εποχή που οι κυρίες θα ερμηνεύσουν σωστά τον έρωτα, θα έχουν μια σαφή αντίληψη για το συναίσθημα, θα ξεπεράσουν σε ευρυμάθεια τους άντρες, γιατί θα ξέρουν ακόμα και τι έφαγαν ο Χάγκμπαρτ και η Σίγκνε¹⁸, θα διεισδύσουν στα μυστικά του τρισυπόστατου (αν και το δόγμα θα τους δυσκολέψει, αφού ακόμη δεν μπορούν να εξηγήσουν πώς δύο άνθρωποι συμφωνούν).

Γύρνα πίσω, ιπποτισμέ του Μεσαίωνα, μια άλλη σφαίρα σε περιμένει! Κυρίες, υποβάλλουμε πρόθυμα στην κρίση σας τις πραγματείες, τα θεατρικά και τα φιλοσοφικά μας έργα. Όπως κάποτε ο ιππότης φορούσε τα χρώματα της δεσποσύνης του, σήμερα δεν θα ρωτούν αν είσαι οπαδός του Καντ ή του Χέγκελ. Θα σε χαρακτηρίζει το χρώμα που θα φοράς, μπλε, κόκκινο κ.λπ.

Από το χέρι της Εύας θα λάβουμε το μήλο της γνώσης. Απογειωθείτε, κυρίες! Πετάξτε πάνω από τη Γη! Βλέπω δύο μεγάλες φτερούγες στην

17. Αναφέρεται στις εισαγωγικές διαλέξεις φιλοσοφίας που είχε προγραμματίσει ο Heiberg, καλώντας γυναίκες να συμμετάσχουν, κάτι ασυνήθιστο για την εποχή.

18. Ηρωικοί εραστές του δανέζικου θρύλου.

πλάτη σας. Γεμίστε τα φαρδιά μανίκια σας με αέρα και πετάξτε ψηλά, ώσπου να χαθείτε από το βλέμμα του πλήθους που θα παρακολουθεί εκστατικά την ανάληψή σας. Πετάξτε με τις φτερούγες της φιλοσοφίας πάνω από την αγάριστη Γη! Δείτε από ψηλά τους χαμερπείς υπόδουλους της σάρκας. Και όταν περάσει ο παγερός χειμώνας και οι άντρες θα έχουν μετανοήσει για τις αμαρτίες τους, η άνοιξη θα χαμογελάσει με την επιστροφή σας. Τότε η γυναίκα θα απλώσει πάλι το χέρι της στον άντρα.

A.

Η διαμάχη ανάμεσα στην Παλαιά και στη Νέα Σαπουναποθήκη¹⁹

Ένα ηρωικό-πατριωτικό-οικουμενικό-φιλανθρωπικό-νομοτελειακό
δράμα σε διάφορες σκηνές

του Σ. Κίρκεγκωρ

(Επειδή ο τίτλος υποδηλώνει κάποια φαιδρότητα, θα το ονομάσω:
Η καθολική αντιπαράθεση των πάντων ή όσο πιο τρελός τόσο πιο καλά.)

19. Στις 10 Αυγούστου 1836 ο Κίρκεγκωρ γράφει στο ημερολόγιό του: «Η θρησκευτική διαμάχη ανάμεσα στους ορθόδοξους (τους οπαδούς του Λούθηρου) και στους μεταρρυθμιστές (τους οπαδούς του Γκρούντβιχ) μπορεί να παραλληλιστεί με τη διαμάχη ανάμεσα στην Παλαιά και στη Νέα Σαπουναποθήκη, με την ακόλουθη κοινή ορολογία: (1) Η Παλαιά Σαπουναποθήκη, όπου διαμένουν οι Νέοι Σαπουναποθηκάριοι (οι μεταρρυθμιστές που αγόρασαν το οίκημα από τους Παλαιούς Σαπουναποθηκάριους, ήτοι πήραν τον έλεγχο της Εκκλησίας). (2) Η Νέα Σαπουναποθήκη, όπου κατοικούν οι Παλαιοί Σαπουναποθηκάριοι (οι προοδευτικοί ορθόδοξοι που έχουν εγκαταλείψει τον Λούθηρο κ.λπ.)». [Papirer IA 220]. Στην Κοπεγχάγη του 1810 δύο μεγαλέμποροι σαπουνιού φιλονικούσαν για την παλαιότητα και το κύρος της επιχείρησής τους. Η ταμπέλα της σαπουναποθήκης του αρχαιότερου είχε γραμμένα τα εξής: «Αυτή είναι η γνήσια παλαιά σαπουναποθήκη, που τη φροντίζουν οι γνήσιοι, παλαιοί αποθηκάριοι». Λίγα μέτρα πιο κάτω η ταμπέλα του ανταγωνιστή έγραφε σκωπτικά και ανορθόγραφα: «Αυτή είναι η νέα σαπουναποθήκη που στεγάζει τους παλιούς αποθηκάριους». Η διαμάχη διακωμωδήθηκε από τον Τύπο και έμεινε παροιμιώδης στα χρονικά της Κοπεγχάγης. Η φαιδρότητα της αντιμαχίας ενέπνευσε τον νεαρό Κίρκεγκωρ να γράψει το θεατρικό στο οποίο πέρα από τις καρικατούρες γνωστών προσώπων διατυπώνονται για πρώτη φορά μερικές από τις κεντρικές ιδέες της φιλοσοφίας του. Το χειρόγραφο παρέμεινε ως πρώτη γραφή στα συρτάρια του.

Από τα γραπτά ενός που ζει ακόμη,
δημοσιευμένο παρά τη θέλησή του
και αφιερωμένο στους επτά τρελούς της Ευρώπης
που καμία πόλη δεν θέλει να αναγνωρίσει.

Το εξώφυλλο θα απεικονίζει τον Λούθηρο πάνω σε μια φουντουκιά να κόβει κλαράκια και να τα πετά σε όσους κάνουν κουτές ερωτήσεις. Κάποια έχουν πεταχτεί στο έδαφος, άλλα θα βρεθούν πεταμένα στο βιβλίο. Ο ανίδεος αναγνώστης θα τα περάσει για παύλες. Το οπισθόφυλλο θα απεικονίζει τον τελώνη Ζακχαίο πάνω στη μουριά.

Το έργο αρχίζει εύθυμα, εξελίσσεται αποκαρδιωτικά, αλλά καταλήγει χαρούμενα.

Τα πρόσωπα του έργου:

Ο νεαρός Βίλιμπαλντ

Ο αχώριστος φίλος του Αντίλαλος

Ο καθηγητής φιλοσοφίας Φον Πεταχτούλης

Ο κύριος Βιαστικός, μια ιδιοφυΐα της εποχής

Ο τολμηρός κύριος Πρότασις, εταίρος σε συλλόγους και συνεργάτης σε πολλά περιοδικά

Ο κύριος Κολλαριστός, στρατοδίκης, τέως καθηγητής γραφής

(Οι τρεις τελευταίοι συντηρούνται δημοσία δαπάνη από το Πρυτανείο.)

Μια μύγα που είχε τη σύνεση να ξεχειμωνιάσει με τον αείμνηστο Χέγκελ και την τύχη να κάθεται στην αθάνατη μύτη του όταν εκείνος έγραφε τη *Φαινομενολογία του Πνεύματος*

Το ανίψι της μύγας και οπαδός του Χέγκελ²⁰

Ένα κέρατο, φερέφωνο της κοινής γνώμης, που χρησιμεύει τότε για να

20. Το ανίψι της μύγας, ο εγγαστρίμυθος, ο διαβάτης, ο αγωνιστής της ορθογραφίας και οι μεγάλεμποροι δεν εμφανίζονται στο έργο. Αντίθετα, εμφανίζονται στο έργο, αλλά δεν αναφέρονται στα πρόσωπα, ο γιατρός, ο αστυνομικός, ο πρόεδρος, οι φύλακες του Πρυτανείου και οι φιλόλογοι.

πίνουμε πατριωτικά, πότε για να φυσάμε πατριωτικά, και γενικά για να φυσά ο καθένας ό,τι του καπνίσει

Ένας εγγαστρίμυθος

Ένας διαβάτης

Ένας αγωνιστής της ορθογραφίας

Φοιτητές του Πολυτεχνείου

Μεγαλέμποροι

Προκειμένου το έργο να βρει και άλλες χρήσεις, παραθέτω ένα παράρτημα από τολημρά θέματα και εκφράσεις που δεν παραβιάζουν τον Νόμο Περί Ελευθερίας του Τύπου (1799). Όμως, βλέποντας ότι αυτοί που γράφουν για να γεμίσουν τις στήλες της *Εφημερίδας της Κοπεγχάγης* βρίσκονται πάντα ένα βήμα πιο μπροστά από μένα, θεωρώ ότι ένα τέτοιο παράρτημα δεν θα χρησίμευε ούτε για να χτυπήσει ένα καρφί στον τοίχο. Άρα, το παραλείπω.

ΠΡΑΞΗ ΠΡΩΤΗ

Έπειτα από μια σύντομη συζήτηση με τον εαυτό του ο Βίλιμπαλντ αποφασίζει να πάει στο πάρτι που τον έχουν καλέσει. Εκεί συναντά τον Αντίλαλο, ο οποίος κλέβει την παράσταση με τις εξυπνάδες που έχει δανειστεί από τον Βίλιμπαλντ. Ο Βίλιμπαλντ θέλει να φύγει, αλλά η οικοδέσποινα τον μεταπειθεί. Φεύγει λίγο αργότερα και κλείνεται στο γραφείο του.

Σκηνή

Ο Βίλιμπαλντ κάθεται στον καναπέ του γραφείου καπνίζοντας την πίπα του, περιτριγυρισμένος από ανοιχτά βιβλία και χαρτάκια με σημειώσεις. Στο χέρι κρατά την ιστορία του Πέτερ Σλέμιλ²¹.

ΒΙΛΙΜΠΑΛΤ: Τι θαυμάσιο επινόημα αυτός ο Σλέμιλ... Ή μήπως δεν είναι επινόημα... Μήπως είμαι εγώ; Ναι, είμαι ένα επινόημα της φαντασίας του Σαμίσο, αυτό είμαι... ένας ίσκιος που, επειδή είναι ίσκιος, δεν μπορεί να ρίξει ίσκιο... Συρρικνώνομαι διαρκώς σαν τον εραστή της Ηούς και στο τέλος θα μου μείνει η ελπίδα, που θα τη δείχνω σαν φυσικό έκθεμα κάτω από μια βιτρίνα με φυσικά εκθέματα... Και στη μέση της πολύκροτης διάλεξης μιας μαθηματικής ιδιοφυΐας θα σπάσω το γυάλινο περίβλημα της βιτρίνας, η υπερβολή της ζωής μου θα εκτοξευτεί πάνω από τις δεκαδικές και αλγεβρικές πράξεις του, και η τεράστια φλόγα του στερνού μου στεναγμού θα προκαλέσει τέτοιο τρόπο στους Φιλισταίους, που θα με γλιτώσει από τα συλλυπητήρια... *(Καθώς φυσά ένα συννεφάκι καπνού.)* Να, αυτές οι νεφελώδεις μάζες είναι το βασίλειό μου. Δες πώς μαζεύονται και παίρνουν μορφή... τώρα θα γίνω ίσκιος, και θα δημιουργήσω έναν νέο ίσκιο, θα δημιουργήσω *(με φωνή παθιασμένη)* ένα πλάσμα... *(Το συννεφάκι παίρνει τη μορφή του Αντίλαλου.)* Μα τι βλέπω μπροστά μου; Τον βασανιστή μου – το άλλο μου εγώ; Ε, τότε είμαι... Δεν έχει σημασία... *(Αδράχνει το σπαθί του.)* Για πλησίασε, εσύ που καταγράφεις κάθε μου λέξη, εσύ και τα παπαγαλάκια σου – αχ, γιατί να μην έχουν τα κεφάλια σας έναν κοινό λαιμό... *(Σηκώνει το σπαθί σαν να θέλει να κόψει κάτι.)* ... δεν βρίσκω τίποτα να κόψω... μήπως να το δοκιμάσω στον εαυτό μου... *(Στρέφει το σπαθί στο στήθος του, αλλά ξεσπά σε βίαιο βήχα.)* Ίσως κατάπια ένα φτερό από τη γραφίδα που βασιτούσα για να περάσω την ώρα μου... Το νιώθω να κατεβαίνει στον λάρυγγά μου... *(Καθώς βήχει, παίρνει μια λάμπα και κοιτάζεται στον καθρέφτη.)* ... Είμαι χλομός... *(Βήχει και ακούει κάποιον να καθαρίζει τον λαιμό του και να χτυπά την πόρτα)* ... είναι ο φίλος μου. Εγώ βήχα κι εκείνος καθαρίζει τον λαιμό του... Στοιχηματίζω ότι κι αυτός έχει καταπιεί ένα φτερό... Περάστε, παρακαλώ!

Μπαίνει ο Αντίλαλος χαιρετώντας με σεβασμό.

ΒΙΛΙΜΠΑΛΤ: Για πού το 'βαλες και σέλωσες το άτι σου; *(Τον αγκαλιάζει εγκάρδια.)*

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ: Απαντώ στο ίδιο πνεύμα. Δεν σελώνω ποτέ το άλογό μου πριν από τα μεσάνυχτα.

ΒΙΛΙΜΠΑΛΝΤ: Μπράβο, αλλά μετά λύπης μου ανακοινώνω ότι πέρασε η ώρα. Το ρολόι μόλις χτύπησε μία μετά τα μεσάνυχτα.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ: Είναι τόσο ευχάριστη η παρέα, που ξεχάστηκα! *(Παρατηρεί το σπαθί που ο Βίλιμπαλντ κρατά ακόμη.)* Τι βλέπω! Κρατάς σπαθί;

ΒΙΛΙΜΠΑΛΝΤ: Ένα δαιμόνιο μου ζήτησε να σκοτώσω το τριζόνι για να ξεψυχήσει στην παλάμη του μοναδικού του φίλου²². *(Αφήνει το σπαθί.)*

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ: Δεν σε καταλαβαίνω.

ΒΙΛΙΜΠΑΛΝΤ: Δεν σε αδικώ.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ: Εξηγήσου καλύτερα. Τι σε αναστάτωσε; Γιατί έφυγες βιαστικά από το πάρτι; Όλοι με ρωτούσαν τι έπαθες. Δεν ήξερα τι να τους πω.

ΒΙΛΙΜΠΑΛΝΤ: Άσε τους να πιστεύουν ό,τι θέλουν.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ: Άνοιξέ μου την καρδιά σου, άνοιξέ τη σ' εμένα, τον παλιό συμμαθητή που δεν του κρατούσες μυστικά.

ΒΙΛΙΜΠΑΛΝΤ *(Τον διακόπτει):* Σ' εσένα, που τις τρώγαμε μαζί από τον δάσκαλο... σ' εσένα, γιατί είσαι ο μόνος φίλος που έχω.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ *(Συνεχίζει):* Σ' εμένα, γιατί μας ενώνει μια βαθιά συμπάθεια. Σε νιώθω απόλυτα, φίλε μου. Όσο εσύ βαριέσαι τα πάρτι άλλο τόσο τα βαριέμαι κι εγώ.

ΒΙΛΙΜΠΑΛΝΤ: Όχι ακριβώς. Τα βρίσκω διασκεδαστικά.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ: Ναι, πολλά από αυτά είναι διασκεδαστικά. Όμως εσύ αποζητάς τη μοναξιά.

ΒΙΛΙΜΠΑΛΝΤ: Κι εσύ επίσης.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ: Γιατί να μη σε καταλαβαίνουν, να μην τολμάς να ανοίξεις την καρδιά σου, να σε παρεξηγούν, να σε παρεξηγούν διαρκώς;

ΒΙΛΙΜΠΑΛΝΤ *(Μειδιώντας):* Μερικές φορές ίσως είναι καλύτερα.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ: Μέχρις ενός σημείου.

22. Ο Κίρκεγκωρ αναφέρεται στον Τιθωνό που η Ηώ έκανε αθάνατο, αλλά τον άφησε να γερνά. Από τη θλίψη του ο Τιθωνός έγινε τριζόνι.

ΒΙΛΙΜΠΑΛΝΤ (*Μορφάζει*): Δυσκολεύομαι να ανασάνω. Νιώθω το φτερό που κατάπια να κατεβαίνει στον λάρυγγά μου.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ: Φάε λίγο ψωμί ή πιες κάτι. Τις προάλλες στραβοκατάπια ένα ψίχουλο.

ΒΙΛΙΜΠΑΛΝΤ (*Βήχει, κοιτάζει το μαντίλι του*): Φτύνω αίμα. Πήγαινε να φωνάξεις τον γιατρό²³.

Ο Αντίλαλος πετάγεται όρθιος.

ΒΙΛΙΜΠΑΛΝΤ: Στο καλό! (*Και καθώς ο Αντίλαλος κλείνει την πόρτα.*) Επιτέλους, τον ξεφορτώθηκα! Αχ, γιατί να είμαι κοινωνικός και να μην είμαι κουκουβάγια ή νυχτοκόρακας; Τότε θα γλίτωνα από το χειρότερο βάσανο – τους φίλους.

Βγαίνει έξω ξεσκούφωτος, ανοίγει βήμα και, καθώς απομακρύνεται, ακούει τύμπανα κι ένα φάλτσο κλαρινέτο να παίζουν τον γνώριμο σκοπό: «Μη τρομάζεις, μην τα χάνεις, τους φίλους σου ποτέ δεν χάνεις». Το τραγούδι τον εκνευρίζει και απομακρύνεται τρέχοντας. Στο μεταξύ, ο Αντίλαλος επιστρέφει με τον γιατρό. Την έκπληξη που προκαλεί η απουσία του Βίλιμπαλντ εκτοπίζει το βαρύ συναίσθημα ότι το πνεύμα που ζωντάνευε το δωμάτιο δεν είναι πια εκεί.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ (*Μιλά στον γιατρό για τον Βίλιμπαλντ*): Θα έλεγα ότι τον ξέρω καλά. Είναι ένας εκκεντρικός που του αρέσει να σκορπά παράξενες ιδέες. Τις γράφει πάνω σε φύλλα και αφήνει να τα πάρει ο άνεμος. Κάποτε έγραψα κι εγώ μια παράξενη ιστορία, για την οποία ένας κριτικός μου είπε ότι διαβάζοντάς τη στα γηρατειά μου θα θαύμαζα το ταλέντο που είχα στα νιάτα μου.

23. Πιθανή αναφορά στην κατάσταση της υγείας του. Οι πόνοι στο στήθος και οι αιμοπτύσεις, που επιβάρυνε το κάπνισμα πούρων, είχαν εκδηλωθεί σε νεαρή ηλικία. Τη χρονιά που ο εικοσοεξάχρονος Κίρκεγκωρ αρραβωνιάστηκε τη Ρεγγίνε ο ανιψιός του, Η. F. Lund, έγραψε στον αδελφό του: «Ο θεός Σαίρεν έχει αρχίσει πάλι να φτύνει αίμα».

ΓΙΑΤΡΟΣ: Αν μέχρι τότε δεν έχεις χάσει τη μνήμη σου...

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ: Παρακολουθώ τον Βίλιμπαλντ όπως η αστυνομία παρακολουθεί τον ύποπτο και καταχωρίζω τα κέρδη και τις ζημίες του σε ειδικό βιβλίο. Αν είχα οικονομική ευχέρεια, θα δημοσίευα τις καταχωρίσεις για το κοινό όφελος. Αν θέλεις, μπορώ να σου τις εκμυστηρευτώ.

ΓΙΑΤΡΟΣ: Δική σου είναι η απόφαση.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ: Είμαι βέβαιος ότι ο επαγγελματισμός σου δεν σου επιτρέπει να τις εκμεταλλευτείς. Παρεμπιπτόντως, παιδεύτηκα πολύ να μάθω με ποια σειρά να σπέρνω τη λογοτεχνική σοδειά μου και να βρίσκω με χημική ανάλυση το κατάλληλο χώμα.

ΓΙΑΤΡΟΣ: Θέλω πολύ να σε ακούσω αλλά όχι τώρα. Ίσως κάποια άλλη στιγμή... αν μέχρι τότε δεν έχεις προτιμήσει τη σιωπή. Σε χαιρετώ.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ (Μονολογεί): Ίσως ήταν η ευτυχής παρέμβαση της πρόνοιας που με εμπόδισε να προδώσω το μυστικό μου, αν και μια μέρα θα ήθελα να το εκμυστηρευτώ σε κάποιον.

Επιστρέφουμε στον Βίλιμπαλντ, που τον αφήσαμε να τρέχει απελπισμένος από το γνώριμο τραγούδι, σε μια ύστατη προσπάθεια να αποφύγει τους φίλους. Όμως έμελλε να του συμβεί το αντίθετο. Συγχυσμένος καθώς ήταν, έπεσε πάνω σε κάποιον που ήταν απορροφημένος σε συζήτηση με άλλους δύο. Ζήτησε συγγνώμη και πήρε την απάντηση ότι δεν χρειαζόταν να ζητήσει συγγνώμη, αφού ήξερε πόσο αματωλός ήταν, και ότι το μόνο πράγμα που θα τον έκανε ευτυχισμένο ήταν να υποφέρει για χάρη του Χριστού. Ο Βίλιμπαλντ το έβαλε στα πόδια φωνάζοντας: «Κάποτε η τιμή μου ήταν ολόλαμπρη ασπίδα από αστραφερό ασάλι, τώρα τη λεκιάζει μια σκουριά από αίμα...» Οι φωνές τράβηξαν την προσοχή ενός αστυνομικού που καταζητούσε τρεις θρησκευτικούς αφυπνιστές και η φράση «σκουριά από αίμα» ήταν αρκετή να τον ενοχοποιήσει. Ωστόσο ο Βίλιμπαλντ είχε γίνει άφαντος. Το γεγονός ότι, παρά τις απεγνωσμένες προσπάθειες της αστυνομίας παραμένει ασύλληπτος, υποδηλώνει ότι δεν βρίσκεται πουθενά στη Γη.